

Hem de seguir reivindicant més prevenció?
Una resposta basada amb l'experiència de treball amb el programa PROTEGO

Jaume Larriba Montull

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

XIII Jornada de la Federació Catalana de Drogodependències
“Acompanyem infants, adolescents i les seves famílies”

Barcelona, 6 d'octubre de 2017

El paper de la família en l'origen dels problemes de conducta a la infància i l'adolescència i la seva prevenció

- 🌀 Els pares i les mares poden ser un factor de protecció per als seus fills i filles, però també un factor de risc.
- 🌀 La influència de la família en l'adquisició d'hàbits de salut fa que sigui una diana prioritària de les intervencions preventives (Lloret, Espada, Cabrera i Burkhart, 2013).

El paper de la família en l'origen dels problemes de conducta a la infància i l'adolescència i la seva prevenció

- Això és encara **més rellevant** en les **famílies en situació de més vulnerabilitat** derivada de la **presència de factors de risc en els pares** (manca d'habilitats educatives i d'una bona gestió familiar, situació de risc social, etc.) **o en els fills** (negativisme, absentisme escolar, dificultats d'adaptació social, etc.).

El paper de la família en l'origen dels problemes de conducta a la infància i l'adolescència i la seva prevenció

- 📌 Un **entorn familiar positiu**, on predominin els **factors de protecció** familiars sobre els **factors de risc**, té **efectes preventius sobre diferents conductes problemàtiques**:
consum de substàncies, pràctiques sexuals de risc, problemes de salut mental, conductes delictives, etc.

El paper de la família en l'origen dels problemes de conducta a la infància i l'adolescència i la seva prevenció

- ☞ Molt relacionat amb els factors de risc i de protecció en l'àmbit familiar trobem el concepte de **criança positiva**.
- ☞ La criança positiva planteja un **control dels fills i les filles** per part dels pares i les mares **basat en l'afecte, el suport, la comunicació, l'acompanyament i la implicació en la seva vida** quotidiana.

El paper de la família en l'origen dels problemes de conducta a la infància i l'adolescència i la seva prevenció

- ☞ La **criança positiva** atorga una **autoritat legitimada davant dels fills** basada en el respecte, la tolerància, la comprensió mútua i la cerca d'acords per contribuir a desenvolupar les seves capacitats (Rodrigo, Máiquez i Martín, 2010).
- ☞ S'alinea amb l'**estil educatiu democràtic**, en contraposició a l'autoritari, el permissiu i el negligent.

El paper de la família en l'origen dels problemes de conducta a la infància i l'adolescència i la seva prevenció

- ☞ Afortunadament, **és possible ajudar els pares i les mares a reduir els factors de risc i a augmentar els factors de protecció** als quals estan exposats els seus fills i filles.
- ☞ Una de les millors maneres de fer-ho és **desenvolupant les seves habilitats parentals**.

El paper de la família en l'origen dels problemes de conducta a la infància i l'adolescència i la seva prevenció

- De fet, la intervenció en famílies centrada en el desenvolupament de les habilitats parentals **és l'estratègia preventiva més efectiva** en l'àmbit dels problemes relacionats amb l'ús de substàncies (UNDOC, 2013).

El paper de la família en l'origen dels problemes de conducta a la infància i l'adolescència i la seva prevenció

- ☞ Aquesta mena d'intervencions **s'han mostrat eficaces per:**
 - ☞ Reduir el conflicte familiar.
 - ☞ Augmentar la implicació en l'educació dels fills.
 - ☞ Millorar el seguiment de la seva conducta.
 - ☞ Fomentar relacions més saludables (**vinculació positiva**) entre pares i fills.
- ☞ El seu **potencial preventiu va més enllà de la prevenció de drogodependències** (Loxley, Toumbourou & Stockwell, 2004).

El programa PROTEGO

d'entrenament en parentalitat positiva i habilitats educatives per a mares i pares

- ☞ Programa orientat al **foment de la criança positiva** i l'**entrenament d'habilitats educatives** per a la prevenció de les drogodependències i **altres problemes de conducta**.
- ☞ Elaborat a principis dels anys 2000 (Larriba, Duran, Suelves, 2001) per l'associació PDS amb el suport del Departament de Benestar Social i Família.

El programa PROTEGO

d'entrenament en parentalitat positiva i habilitats educatives per a mares i pares

- 🌀 Distribuït i utilitzat també a l'Estat espanyol i altres països: Argentina, **Bolívia**, Colòmbia, **Romania**, Uruguai.
- 🌀 Reconegut per l'OEDT l'any 2013 com a **bona pràctica europea**.

El programa PROTEGO

d'entrenament en parentalitat positiva i habilitats educatives per a mares i pares

📌 **Població destinatària: Pares i mares amb fills/filles de 9 a 13 anys amb factors de risc en els pares** (manca d'habilitats educatives i de gestió familiar) **i/o en els fills** (problemes persistents d'adaptació social o de conducta).

El programa PROTEGO

d'entrenament en parentalitat positiva i habilitats educatives per a mares i pares

- 🌀 Programa de **prevenció selectiva**: adreçat al treball amb subgrups de la població sotmesos a una **exposició més intensa que la població general als factors de risc** i amb **baixa presència de factors de protecció**.
- 🌀 Idoni per a persones usuàries de serveis socials, serveis d'atenció a la infància i l'adolescència, etc.

El programa PROTEGO

d'entrenament en parentalitat positiva i habilitats educatives per a mares i pares

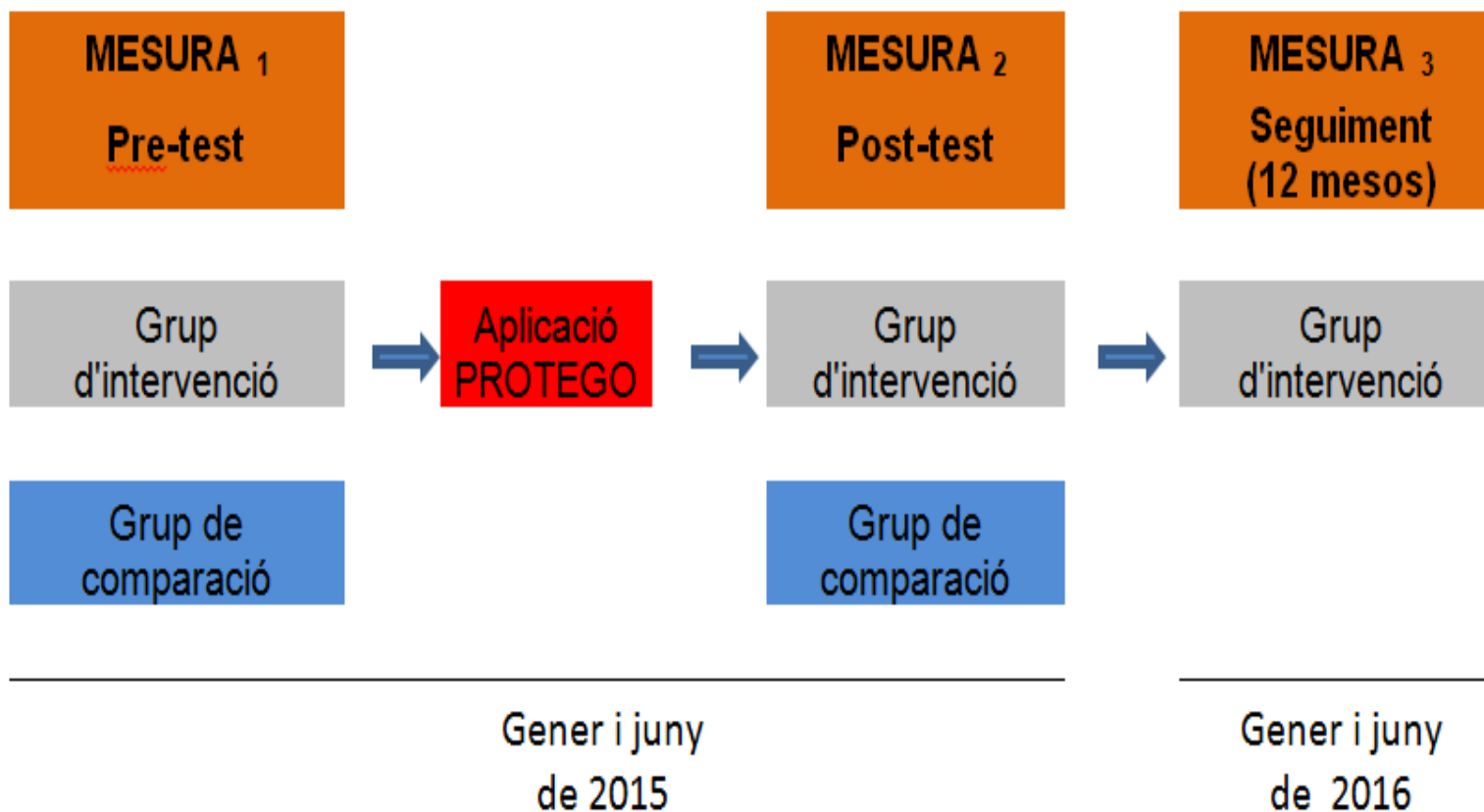
📌 **Finalitat:** Promoure la **parentalitat positiva** en els pares/mares de preadolescents i la millora de les **habilitats educatives:** comunicació, establiment de normes, supervisió, enfortiment dels vincles entre pares i fills, i clarificació de la posició familiar (expectatives de conducta) envers les conductes problemàtiques i de risc, inclòs l'ús de substàncies.

El programa PROTEGO

d'entrenament en parentalitat positiva i habilitats educatives per a mares i pares

- 🌀 **Aplicació grupal** (12-15 persones).
- 🌀 **8 sessions setmanals de 2 hores.** 10 en la darrera versió (8 setmanals i 2 mensuals de seguiment i reforç).
- 🌀 **Inclou:** explicacions, discussions en grup, suport grupal, exercicis de role-playing, modelat, pràctica d'habilitats i tasques per fer a casa.

Avaluació del programa PROTEGO

Avaluació del programa PROTEGO

🕒 **Participants.** 123 (GI) i 98 (GC) derivats per 13 entitats i serveis socials d'Andalusia, Catalunya, Madrid i València.

🕒 **Perfil de les persones participants.**

🕒 Baix nivell socioeconòmic.

🕒 Mares (88%).

🕒 Fills de 8 a 14 anys.

🕒 Nascudes a Espanya (84%).

🕒 Més de la meitat en atur.

Avaluació del programa PROTEGO

Resultats de l'avaluació de resultats (eficàcia)

Escales	Pre-test	Sig. ^a	Post-test	Sig. ^b	Seguiment	Sig. ^c
Normes i límits	55,97	**	62,04	n.s.	62,5	**
Cohesió i vinculació familiar	58,02	**	65,3	n.s.	64,13	**
Comunicació familiar	38,59	**	44,12	n.s.	43,84	**
Supervisió de la conducta	16,68	**	17,13	n.s.	17,05	n.s.
Gestió de conflictes familiars	13,43	*	15,26	*	14,62	**
Posicionament familiar davant les drogues	12,95	**	13,68	*	14,38	**

(*) = $p < 0,05$, (**) = $p < 0,01$ y n.s.= no significatiu.

a: Significació estadística de les diferències entre els valors del post-test i el pre-test,

b: Significació estadística de les diferències entre els valors del seguiment i el post-test

c: Significació estadística de les diferències entre els valors de seguiment i el pre-test.

Avaluació del programa PROTEGO

Resultats de l'avaluació de procés

- 📌 **Alta fidelitat al procediment d'aplicació** del manual per part dels equips territorials participants: 13,9 punts de mitjana sobre 16 en una escala de fidelitat.
- 📌 **Percentatge de retenció elevat:** més del 83% dels participants van assistir a les 8 sessions.
- 📌 **Satisfacció alta dels pares/mares:** 95% perceben millores derivades de la participació en el programa.

Avaluació del programa PROTEGO

Resultats de l'avaluació de resultats (eficàcia)

- ☞ L'aplicació de PROTEGO **millora totes les habilitats parentals que treballa** el programa.
- ☞ Els efectes són **especialment** clars en:
 - ☞ la millora de les habilitats de comunicació
 - ☞ les habilitats per gestionar conflictes a la família
 - ☞ la millorar de la cohesió familiar i la vinculació entre pares i fills
- ☞ Els canvis són **estadísticament significatius** i per tant **atribuïbles als efectes del programa**.

Avaluació del programa PROTEGO

Resultats del seguiment de l'avaluació a l'any

- ❧ **PRINCIPAL CONCLUSIÓ:** Els canvis provocats pel programa **es mantenen, al cap de 12 mesos, en nivells molt semblants als assolits després de l'aplicació.**
- ❧ Per tant, els seus efectes es mantenen en el temps.

Avaluació del programa PROTEGO

Resultats del seguiment a un any

- 🕒 Els pares/mares que van participar en el seguiment van mostrar una percepció molt positiva dels efectes del programa:
 - 🕒 100% deien ser **més conscients de la seva responsabilitat com a pares/mares** en l'educació dels seus fills.
 - 🕒 97% se sentia **més capaç de respondre bé al mal comportament dels fills**.
 - 🕒 94% trobava que **“les coses a casa havien millorat”** després de participar en el programa.

MALGRAT TOT AIXÒ...

- 🕒 Prop de 20 anys després de néixer i tot i disposar d'una avaluació rigorosa amb resultats que n'avalen l'eficàcia:
 - 🕒 **Utilització i disseminació del programa limitada** al conjunt del territori.
 - 🕒 **Suport institucional escàs.**
 - 🕒 **Més presència, ús i reconeixement en altres indrets** que no pas a casa nostra.

CONCLUSIÓ

Sobre la base de l'experiència amb el programa
PROTEGO (i altres)

SÍ

Cal seguir reivindicant més prevenció!

MOLTES GRÀCIES!

PROMOCIÓ I DESENVOLUPAMENT SOCIAL

pds@pdsweb.org

www.pdsweb.org

Tel.: 934 307 170